

ÓÄÊ 159.938: 612.821

I .Â. I ēåøêî âà, Å.Â. Èàï ðæí i â, Å.Ä. Èèñâéâå
I ñèõî Ôèçèî ëî ãè÷åñêèå àñï åéòû àãðåññèè
è àãðåññèåí i ñòè ó÷àù èõñý åèì i àçè÷åñêèõ
ééàññî â ãî ðî åñêèõ øêî è

Öðaáðið ðaááí ðú ïýæééí ñú èçó-áí èá í ñeðöf Öðèçé-
í éí àé-åñééò ëí ððaééyöf á aáðaññéáí í ñòe è eð aáç-
ëí í ñáyçáé ñ ðåçóéüoàoëáí í ñòüþ ó-åáí í é aáy-
ðaéüí í ñòe aí ñúí èééæññí èéí aí ðí añééí è øéí èú.
Çaáá- è enñéäáí aáí èý: 1. Èçó-áí èá óðí áí ý è aé-
aí a aðaðaññéè è aðaðaññéáí í ñòe aí ðí añééò øéí èü-
í èéí a. 2. Í öáí èá Öóí èóëéí aéüí í é aéðøéàaðøéè
í ðaaí èçí a aí ðí añééò øéí èüí èéí a. 3. Èññéäáí aá-
í èá aáçæéí í ñáyçáé ñðaíí áí è Öóí èóëéí aéüí í é aé-
ðøéàaðøéè í ðaaí èçí a aí ñúí èééæññí èéí a ñ óðí aí aí
è aééáí è aðaðaññéáí í ñòe, ñ ðéí aí è í ðøéàaðøéè,
óðí aí aí óñí aáàáí í ñòe. 4. Ní i í ñðaâéáí èá a aðóí -
í að aí ñúí èééæññí èéí a ñ aúñí èí è í èçéí è í çé-
ðéáí í é aðaðaññéáí í ñòüþ óðí aí ý è í ðøéàaðøéè, ñða-
í aí è Öóí èóëéí aéüí í é aéðøéàaðøéè, í aúáí à è aééáí a-
cáí ýöí ñòe, óñí aáàáí í ñòe.

Í áðíi áæðáa èññéåááí ááí èý. Áúéí í áñéåááí ááí í
62 ó-àùéøöñy áíñüí úo áæí í áçè-åñéèö eéæññí á
í áí ááí í íéà øéí éü-áéí í áçéè 1 123 Ááðí áóéà
á áíí çðàñòááí ò 13 áíí 14 éáð. Ðááí òá í ðí áí áæðéæñü
á áááá ýóáí á. 1-é ýóáí cæéëþ-áæñý á ðááæñøðáöéé

Æy Í öáí èè ñoáií áí è àæèyíí ey í aðañeí i aðe-
-ðanéí é eí í aðâðaaðeè í a ñaððaa-í óþ aðýoðæuú í ñoü
í ðeí áí yéñy aððaaðaðeáí Úe eí aðaen Æððaí (Æð Æ),
ðaðñi-ðeðuðaaðeí ñuú í oðeñið aí á (Í Á), ñððaaí aðæfí aí è-
-ðanéí á (ÑAA) aððaðeðæuú í a ðaðæfí aí èa, í eí oði Úe
í aúáí èðí aí oí èa (Í Í Æ) [2]. Í öáí èðæfí ècì aí á-
í ey (áðæfðuð) í aðaðaaðeáí.

Óðí ááí ū ðâáéðéáí ū é è éé-÷ í ñóí ū é ððâáí aeí -
ñòè ðâñðéðí áâéñy i i Øéàéá x. Á. Ní èéááðâáððá è
þ. É. Óáí eí á. Áéaáí i ñòèéò ááðâññèè è ááðâññèá-
í i ñòè i ðí èçáí áééè i i ðâñðó Ááññá-Ááðéè [7].
Ení i éüçí áâééñú ðâñðóÚ «É-÷ í ñóí áý ááðâññèá-
í i ñòú è éí i ðâééðó i ñòú» [4] è «Í áñóùáñðóáðþùáá
æéâáí ðí á» [7]. Óeí ū i ðøéâáöéé èéçó=áééñú i i
i áðí áééá Ó. Yéáðñá, ðâñð «l i ðøéâáöéý è èçááâá-
í èþ i áðáà-÷», è i i i áðí áééá «l i ðøéâáöéý è óñí á-
óó» [4]. Áñéá èní i éüçí ááí à ní áðéæéú i ðàçðâááí -
ðâí i áý áí èáðà «Çáí ýóí ñòú Øéí éüí èéá», ááá
i i ðâááéýéñú çáí ýóí ñòú Øéí éüí èéá á Øéí éá è
äí i à á ðâ-÷ áí èáí y è i áááéé (á ÷ áññáö).

Dârcóęüòàò ù èññéäáí áár éé è èò í áñðæääí èå. I ðâæääá âññääí, ñëääóåò i òl àðèòü, ÷òi äey èçó:à-åí ûò áðói ií á öäeëí öäðâëòåðäí ií ðì àëüí ûé éí áäéñ áðâññéäí iñòe $18,9 \pm 2,0$ (í i ðì à $21,4 \pm 4,0$) è i ðâåùòàþþùèé ií ðì ó éí áäéñ áðâæääí iñ-òe $10,9 \pm 1,9$ (í i ðì à $6,5 \pm 3$) [7].

Eññéäät äääí èýj iññéäçäèé, ñòí iññéäí èåå áüñðä-
æäí iññá åéäéñ áäðäññëè á iññí ðöýäéå óáüñåäí èýj ðäñ-
í ðåäåäééèéññü ñéäåóþþùèl iññéäçäí : ååñéí iññí ðí-
í èññí iññou (iññéäí åéüí iññéäçäí ó 67,7%
åí iññü èéèäññí èéí å), iññí iññéäññü (ó 43,6%), åäð-
åäéüí åýj åäðäññëý (ó 38,7% åí iññü èéèäññí èéí å). Níñ-
äéäñí iññéäåäí åäí èýj E.I. Nåñí åí þþéà (1996),
ó ó-åññéäññü 8-åí èéèäññä åí ðí åññéí èøéí èüñ iññéäí -

ééâá âúðàæéâí í áâàòèâèçì , Ôèçè÷âñèäÿ è âåðáàëü-í àÿ àáðâññèÿ.

Êçåâñòí î, -÷òí í àí í ðéñòí ñòü, ní áæàñí í ééàññè-
Ôéèáðòéé í .ñ. Êí áâéáâá è Á.í . Ëéüéí à (2000), ýá-
éýåöñý, í àðýäö ñ í áðñòóí -÷éâí ñòüþ, éí í i í áí òí í
í í çéðéâí í é áððâññéâí í ñòë. í í à í áí áðí àðéí à áéý
í ðâí áí éáí éý í ðâí ýöñðåéé è áéý áí ñòèæâí éý
í ðâéðò-÷âñèé éþâí é öäéë. í -÷ââæâí í, -÷òí òâéí áí
òí áá áððâññéý, éâé í àí í ðéñòí ñòü (áòí òí á í áñòí
ñòåâæ áððåéò áéâí á áððâññéé), ó áí ñüí éééâññí è-
éí á-âéí í áçéñòí á ñí í ñí áñòåðåò áûñí éí é ðâçöéü-
ðâðéâí í ñòë ó-÷âáí í é áâýöðæüí í ñòë. Ýöí í í àðâåð-
æâåâðöñý ðâéðòí í áí áí éüí í áûñí éí é í ðâí èé çá-
éí í òðí éüí óþ ðâáí ðó í í àðâåðåð á ó ðéí éüí ééí á
ñ áûñí èéí è çí á-âáí éýí è í àí í ðéñòí ñòë, éí òí ðâý
ñí ñòåâæéà 4,3±0,3 áâééí á.

Tí í cí à÷áí éyí tí í çéòéáí tí é aáðanñéáí tí ñòe áñáá eññéåáðáí ûá øéí eüí eééé áúééé ðåçáæéáí ú í à aááá áðóí tí û: n áúñíí éí é í èçéíé tí í çéòéáí tí é aáðanñéáí tí ñòuþ. Á í áðáíé áðóí tí á, n áí eáá áúñíí éí é tí í çéòéáí tí é aáðanñéáí tí ñòuþ, yóí o tí í éaçáðaéü ðaaíí yé-ny 13,7±2,8 ááééá, áí áðí ðí é áðóí tí á, n áí eááá í èçééí é cí à÷áí éyí é tí í çéòéáí tí é aáðanñéáí tí ñòe 8,4±3,1 ááééá (p<0,05). Óðíí ááíí ü áðóáðø eññéåáðá-í ûó áéäí á aáðanñéè, tí ðøéåáðøé áí ñòeæáí éy óñí á-ðáá è èçáááí á aáðanñéè, tí ðøéåáðøé áí ñòeæáí éy óñí á-ðáá è èçáááí tí áðááð, eéé- tí ñòí tí é óðááð áéí tí ñòe, tí áááéáðaéüí tí é aéðøéáí tí ñòe ñóúñáñðåááí tí í á ðøac-ee-+æñý á ñðåááí áéáááí ûó áðóí tí aó (p>0,05).

Í ÓÞÍ ÁÍ ÉÆÐÓÐÅÉÜÍ Í ÑÓÐI ÓÞÓ Í ÁÍ ÁÁÐÅÉÞ Í ÁÍ ÁÐ-
ÁÍ É ÁÐÓÐI Í ÁÍ ÑÓÐAÐÅÉÈÀ 39,9±3,5 ÷ÀÑ, ÁÍ ÁÐI ÓÞÍ É
ÁÐÓÐI Í ÁÍ – 31,0±2,6 ÷ÀÑ, ÑÓÐAÐÅÁÐÅÉÜÍ Í, Í ÓÞÍ ÁÍ É-
ÆÐÓÐÅÉÜÍ Í ÑÓÐI Í ÁÁÐÅÉÜÍ Í ÁÍ ÓÐAÐUÓÐA Ó ÁÐÓÐI Í Ú Ñ ÁÍ -
ÉÁÁ ÁÐUÑÍ ÈÈÌ È CÍ Á÷-ÁÍ ÉYÍ È Í Í ÇÐÓÐÅÉÍ Í È ÁÐAÐÑÑÉ-
Í ÑÓÐE CÍ Á÷-ÆÐÓÐÅÉÜÍ Í ÁÐUÓÐA (p<0,05). Í ÁÍ ÁÐÓÐÅÁÐI Í,
÷ÓÍ ÓÐÓÐI ÁÁÐI Ú ÁÐÓÐ Í ÁÐAÐI É ÁÐÓÐI Í ÁÍ ÑÓÐAÐÅÉYÉ
8,7 ± 2,0 ÁÁÐÅÉÈÀ È ÁÐUÓÐ ÑÓÐAÐUÓÐI Í Í ÁÐUÓÐA, ÷ÀÍ ÁÍ

ÁÍ aéec aéí àí èéè ΔΝΑÄ Äí ãðää äíí ðöði èüí í èðäáá ðí é áúýäéé áí èüðåå äáí í í áúðåáí èá à áð-åí é áðóí í á (14,0±2,1 í ñò. ñò.) í í ñðåááí áí èþñí áðóí ðí é (10,2±1,8 í ñò. ñò.) (p<0,05). Í í áúðååí èá × ÑÑ í áðää éí ñòði èüí í è áðóí í áðóí ñòðåáééí 2,2±2,0 è 8,5±3,2 óá./í èí è áúéí ñðåðéñòè÷åñéé áúðåå áí áðóí ðí é áðóí í á (p<0,05). Á ñèðóáäöèé í áðääí 1-í ñèðé÷åñéí áí í aíí ðýæáí èý í Í È óí áí üðæéñý á í áðääí é è áðóí ðí é áðóí í áðóí í áðóí í áðóí í á ñòñí áúññí èí é í í çèòéåí í è áðåðññéáí í ñòðþñí ñòðåáéýéí 382,0±47,0 í è, áí áðóí ðí é – 281,0±35,0 í è, í ðè yðí í èçí áí áí èá í Í È á í áðääí é áðóí í áúéí ñðåðéñòè÷åñéé áí èüðåå (p<0,05). Ñðåý í í áâéé÷éí áí óââéé÷áí èý ÑÄÄ è óí áí üðåáí èý í Í È, èí ðí ðûáá úüéé í àéäí èüðøí è ó í áðääí é áðóí í û, ñòäí áí úðóí èöðéí í aéüí í è áéðéååäöèé ó ó-áí èéí á ñ áúññí -ééí óðí áí áí í í çèòéåí í è áðåðññéáí í ñòðé áúðåå.

Noàòèñòè÷åñèé äí ñòð ååðòí ûá ðåçéè÷ëý åúáí - ðí ÷í ûð äí èäé, åÚðåæäí í ûð äí ðí öäí òåò, í åæäö í åðåí é è åòò ðí è åðòí í àì è í áí åòðåæäí û í í í öäí - èäí «öï ðí øí» è «í ðéè÷í í» ($\delta < 0,05$). Í öäí éó «í ðéè÷í í» á 1,5 ðåçà÷åùá í í ðéò÷åèé í ðåñòååòåðåéè 1-é åðòí í û ñ áí èäå åùñí îé í í çéòðæáí í é åðåññèåí í ñòðþ ($\delta < 0,05$). Í öäí éó «öï ðí øí» á 1,5 ðåçà÷åùá í í ðéò÷åèé øéí èüí èéè åòò ðí é åðòí í û ñ áí - èäå í èçéí é í í çéòðæáí í é åðåññèåí í ñòðþ ($\delta < 0,05$). Èí èé÷åñòåí ðòò åé á 1-é è 2-é åðòí í àò øéí èüí è - èí åèí í åçé÷åñèéò eeäññí å ñòùåñòååí í í å ðåç- èé÷åèí ñòù í åæäö ñí áí é ($\delta > 0,05$). Øàéèí í åðåçí í , í ðåñòååòåðåéè 1-é åðòí í û ñ áí èäå åùñí îé í í - çéòðæáí í é åðåññèåí í ñòðþ ÷åùá í í ðéò÷åèé í ðéè÷í ûá í öäí èé çá èí í ðòò èüí óþ ðåáí òó í í åéåååðå, è ó í eò èí åéä í åñòí áí èäå åùñí èäý ðóí èóéí - í åéüí áý åéðåååöéý í ðåáí èçí à í áí í ñòðåñòååí í í åðåå åí í ðòò èüí í èí ðåáí òí é.

Äey èçö=áí èý áçåæì 1 nñäýçåé i ñeöö! Öèçèë! èí àe-
-åññéöö! 1 èäçåðåéäé áúë! i ðí èçååäáí èí ððåéýöè-
-í! 1 ùé áí àeëç! 1 áí àðöðæåí ù èí ýòööèöéåí ðù èí ð-
-ðåéýöèé! 1 äëí àéï! áí è ååéë=é! 1 ðòðèöðåéüí! 1 áí
-çí àéà! 1 ååéäö! 1 ååðöèåí! 1 è åðåññéåí! 1 ñòñþþ, èçí áí å-
-í èåí! 1 Ä! 1 àððåä! èí! 1 ðòñ! èüí! 1 è åðåáí! ðí è (ä = -0,026;
ð < 0,05). Öåéëì! 1 åðåç! 1 , åùññ! èéå! çí à=áí èý! 1 åå-
-ðéåí! 1 è åðåññéåí! 1 ñòë! ní èæàþþ! ööö! èöëè! 1 àéü-
-í óþ! àéðéååöéþ! 1 åðåáí! èçí à, -ðí! ååååö! è öööåäöå-

Í èþ êðþ áâñí àáæðáí èý í ððaaí áâ, á ÷àñðóí í ñòè, áâ èí á-
í áâ áâ í í çãà.

Í èèéé ñ òàèèí òèí íí í ïòèåàöèé áîñí ðéí èí áþò í íðèöáí èý, í àéàçáí èý éàéé áî èæí íå, í íýóíí ó í à í èóí í àéí íàéæáþþñý.

Í àeááí êí ýôòéöèáí ò êí ððåéyöèë í í éí aeð-
ðæüí 1 áí cí àeà í áæäö í òé÷áí 1 é í öáí êí é è í Á
í áðää êí í ððí üüí 1 é ðaaí öí é (á = 0,25; ð < 0,05). Í 1-
éaçðaéü í Á í ðí i í ðöéí àeáí êí eë÷åñöåó õðí àe,
âuáðañüååáí 1 é nåðäööí çà í áí 1 nåðää÷í 1 áñí ëða-
ñáí èá, í ððåæäåö õðí åáí ü àeðéååöëë nåðäå÷í 1 -ñí -
ñöåéñöí è nëñoåí í è åññåñí 1 ðaaí èçí à á öåééí. Òa-
ééí 1 áðäçí í , áí éåå áññí èëé õðí åáí ü Õóí éöë-
í àeüí 1 é àeðéååöëë 1 ðaaí èçí à á åññí å÷éååö åu-
ñí èöþ ðåçöéüòåðæáí 1 ñöü ó÷åáí 1 é åäýöæüí 1 ñöë.

Âûâî äû

1. Í àéáí éåå áúðáæáí í Úí è áééäà è ááðáññèé
ó áí ðí áññèéö ñøéí éüí èéí á áéí í áçé-áññèéö éééáññí á
ýäéýþøñý áåññéí í í ðí í èññí í ñòü, í àí í ðéñòí ñòü è
ááðáæéúí áy ááðáññèý.

2. І ðē і аї ðýæáí і і é óі ñðåâái і і é ððåâái ðâ ó
ó÷-аÙеòñý аєі і аçè-÷-аññéòò ëëæññі а ëі аé і аññі
і аèі аí аãаі ðеáí ùé аâðеàл ò Õóí ëöèí і аëüñ і é
аéðеââðоèé ñðåðâå-і 1 -ñі ñðåâèñòò 1 ñèñðoâл û, ñі-
і ðї аї аæаþùеèñý óââæé-÷-аі аéі ñðåâái аâæí аі е-
-÷-аññéі аї аââæáí еý 1 а Õí 1 а ні еæаі еý 1 еí ñðí 1 аї
1 аúâл а еðõі аї оі еа, -÷-оі аûçâái 1 і еçéêé аâæââ-
ðаæüñ 1 é аéðеаі 1 ñðўþ аї ðї аññéòò ó÷-аÙеòñý.

3. Âññí èéå ööñí áí è i íçèöeáí l é àäðâññéáí i ñòè ní i ñí áñðâóþò i íâñøáíl èþ ööñí áí ý ðääæöeáí l é öðâåâíl æí i ñòè è ööñí èöeí l àëüí l é àéöeååöeè l ðää-í èçí à áí ñúi èéèæññí èéê á, l ååâåðeáí l ay àäðâññéå-í ñòü ní èæååð Ööñí èöeí l àëüí óþ àéöeååöeþ.

4. Tá á ãðóæáí Út í tí eí æððâéüí Úá é yððéðéáí - ððú eí ððâéyðöeè í aæäo í tí eð-áí tí é tðaí eí é, í tí - ððéâáöeáé áí nðøæáí eý oní áða è Óðí eðéí tí aéui tí e - aéðéâáöeáé í ððaí eçí à.

Ēèòåðàòóðà

1. Āèèí 1âà .Ā. Ī ðàèòèéòí 11 1ñèöî Õèçèí èí àè÷âñ-éí èí äèàäí 1ñòèéà / .Ā. Āèèí 1âà, Ē.Í. Ī ëäí àòåâ è äð. 1., 2000.
2. Åâéí .Ā.Í. Ī ëèí áèéí -ðåòí êóéýðí ûé èí 11 1ëåéñ è ååååòàðéáì àÿ ðååöéýöéÿ / .Ā.Í. Åâéí, .Ā.Ā. Ñî èí âüåââ. 1., 1991.
3. Åðèí áí á. Ÿ. 1 àí ðýæáí èá ñåðääí-í -ñî ñóäèñòí èí ñèñòàí û 11 äèéýí èáí õ÷âáí 1âí 1 ðí ðåñà / Ÿ. Åðèí á-í á, .Ó. Åâéøéýâè÷óñ // Åèåéäí à è ñàí èðåðéÿ. 1983. 1. 10.
4. Ēëüèí .Ā.Í. 1 ñòååòèÿ è 1 ñòéâ. ÑÍ á., 2000.
5. Ēëåäí 1âà .Ā.Ā. Äí òí áýñü ðaañ ðåòü ñ 11 äðí ñòéàí è. 1., 1993.
6. Ī èåøéí áà .Ā. Ī ñèöî Õèçèí èí àè÷âñèéà àñí àé-òú àåðåññèè áí ñüí èééàññí èéí á ñåéüñéí è ñåéüñéí è áçà-éí 1ñåýçè ñ ðåçóéùòàðéáí 1ñòúþ õ÷âáí 1é ååýòåéüí 1ñ-òè / .Ā. Ī èåøéí áà, .Ā.Ā. Éäí ðäí 1â, .Ā.Ā. Èèñåéâ è äð. // Åèòåéüí ûá 1 ðí áéäí û áéí èí àéè, 1 ååéöéí û è ýéí -éí àéè. 2004. 1. 1-3.
7. Ī ñèöî ëí àè÷âñèéà õåñòú. 1., 2000. Ó. 1-2.
8. Ñâí áí þé .Ē.Í. 1 ñèöî èí àè÷âñèéà 1ñí ááí 11 ñòè ååðåññèéí 1âí 11 ååååí èý 11 äðí ñòéâ è óñéí àèý ååí èí ðååéöéè. 1., 1996.
9. Ñéí 11 1â .Ā. Òâí 1 åðàí áí ò, õåðåéòåð, èé÷í 1ñòú / .Ā. Ñéí 11 1â, .Ā.Ā. Åðòí á. 1., 1984.
10. Õåäí ðí á .Ā.Í. Ñòðåññ, èåðäèí èí àè÷âñèéà àñí àé-òú // Õèçèí èí àéý ÷åéí ååéà. 1997. Ó. 23. 1. 2.